

CIVIL LAW AND CIVIL PROCEDURE. FAMILY LAWDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-12>**WAYS TO IMPROVE HIGHER LEGAL EDUCATION
AND INCREASING ITS ACCESSIBILITY ESPECIALLY
FOR PEOPLE WITH DISABILITIES****ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИЩОЇ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ
ТА ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ДОСТУПНОСТІ В УКРАЇНІ ОСОБЛИВО
ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ****Bondar N. P.**

*Post-doctoral researcher
(external researcher),
University of Aix-Marseille,
Aix-en-Provence, France;
Phd, Candidate of Law,
Head of the Department
of Civil Law Disciplines and Legal
Support of Entrepreneurial Activity,
Kharkiv University
Kharkiv, Ukraine*

Бондар Н. П.

*пост-докторант
(сторонній науковий дослідник),
Університет Екс-Марсель,
Екс-ан-Прованс, Франція;
кандидат юридичних наук,
завідувачка кафедрою
Цивільно-правових дисциплін
та правової підтримки
підприємницької діяльності,
ТОВ «Харківський університет»
м. Харків, Україна*

Слова подяки:

Ця робота отримала підтримку уряду Франції в рамках інвестиційного плану Франції до 2030 року в рамках Initiative d'Excellence d'Aix-Marseille Université – A*MIDEX ” AMX-22-UKR-10. Aix-Marseille UNIVERSITE підтримується програмою PAUSE, національною програмою екстреного прийому вчених і митців у вигнанні, яку підтримує Колегіум Франції (Collège de France).

Words of thanks:

This work received support from the french government under the France 2030 investment plan, as part of the Initiative d'Excellence d'Aix-Marseille Université – A*MIDEX ” AMX-22-UKR-10. Aix-Marseille UNIVERSITE is supported by the PAUSE program, a national program for the emergency reception of scientists and artists in exile, supported by the College of France (Collège de France).

Тенденції розвитку правової освіти та науки України в контексті європейської інтеграції, вкрай актуальна тема сьогодення, враховуючи сучасне спрямування розбудови нашої держави.

27.09.2023 року у Верховній раді України зареєстровано та оприлюднено на офіційному сайті законопроект за № 10092 «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2024 року» [1]. Одне з завдань цього документу скасувати набір на вечірню та заочну форму навчання до вишів України, а саме внести зміни до Закону України «Про вищу освіту» [2] які передбачають наступне: «З 2024 року не проводиться набір вступників для здобуття ступенів вищої освіти бакалавра та магістра за вечірньою та заочною формами здобуття освіти, а також для здобуття ступеня вищої освіти молодшого бакалавра». Його творці аргументують таку пропозицію – успішним досвідом дистанційного навчання та пропонують його як альтернативу [3]. Станом на 17.10.2023 парламентський Комітет з питань освіти, науки та інновацій ухвалив рішення не скасовувати набір вступників для здобуття ступенів вищої освіти бакалавра та магістра за вечірньою та заочною формами здобуття освіти.

Для максимально збалансованого врегулювання цього питання у подальшому особливо у сфері правової освіти вважаємо за необхідне врахувати наступні факти та рекомендації.

З одного боку студентам, що прийшли одразу після завершення школи без досвіду самостійного життя в суспільстві (тобто без піклування батьків) значна частина суспільних відносин не до кінця зрозуміла, а отже їм важко засвоювати матеріал і відповідно така форма навчання не дає гарного результату у оволодінні професійними знаннями та навичками, особливо у правовій галузі.

З іншого боку, заочна форма навчання є чудовою можливістю для фахівців з певним досвідом у професійній сфері підвищити свою кваліфікацію і отримати можливість кар'єрного зростання або ж особам, які отримали середню-спеціальну освіту (технікуми, коледжі, училища) у подальшому поєднувати роботу за фахом та навчанням.

З урахуванням зазначеного вище, вважаємо за потрібне передбачити у чинному законодавстві наступні вимоги до абітурієнтів, що бажають навчатись на заочній та вечірній формах правової освіти: наявність певного стажу роботи не менше двох років, або проходження військової служби в лавах збройних сил України, або наявність завершеної середньої-спеціальної освіти за відповідним фахом. Наша держава вже мала подібний досвід, який цілком виправдовував себе. Зазначений

досвід та знання абітурієнтів суттєво вплинуть на якість засвоєння професійних знань та їхній кінцевий рівень правової освіти.

Крім того, на наш погляд, варто і далі розвивати дистанційну форму навчання, як одну з офіційно дозволених форм вищої освіти ст. 49 Закону України «Про вищу освіту» [2] в пених спеціальностях, принаймні правовою освітою цілком можливо оволодівати дистанційно без погіршення якості освітніх послуг. Про це свідчать останні роки пандемії та воєнний час. Дистанційне навчання як одна з форм у вищих навчальних закладах має здебільшого переваги і заслуговує на підтримку. Переваги цієї форми навчання відчутні як у великих містах, оскільки зменшується кількість часу, що необхідно витратити щодня на догрогу, знижується рівень стресу, який отримують водії та пасажери, що затримуються у пробках у години пік, виникає можливість долучатися до процесу навчання навіть з віддалених місць (що особливо важливо для мешканців маленьких міст та сіл), і нарешті, зменшує кількість шкідливих викидів принаймні від приватного транспорту (що позитивно позначається на екології).

Більше того, і на це особливо варто звернути увагу. Дистанційна форма навчання полегшує доступ до оволодіння вищою освітою, у тому числі правовою особам з інвалідністю, що є одним з шляхів реалізації норм Конвенції ООН [4] щодо безбар'єрного простору для зазначених осіб та рівних можливостей реалізації їх правосуб'єктності. Норми зазначеної Конвенції ООН активно впроваджують європейські країни, шляхом створення безбар'єрного простору для осіб з інвалідністю.

Ратифікована Верховною Радою України 16.12.2009 року Конвенція ООН Про права осіб з інвалідністю підписана країнами учасницями 13.12.2006 року, набула чинності для України 06.03.2010 року.

Дистанційна форма навчання допомагає реалізувати статті 9 та 12 зазначеної конвенції, а саме:

Стаття 9 Доступність

1. Щоб надати особам з інвалідністю можливість вести незалежний спосіб життя й усебічно брати участь у всіх аспектах життя, держави-учасниці вживають належних заходів для забезпечення особам з інвалідністю доступу нарівні з іншими до фізичного оточення, до транспорту, до інформації та зв'язку, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих або таких, що надаються населенню, як у міських, так і в сільських районах. Ці заходи, які включають виявлення й усунення перепон і бар'єрів, що перешкоджають доступності...

Стаття 12 Рівність перед законом

1. Держави-учасниці підтверджують, що особи з інвалідністю, де б вони не знаходилися, мають право на визнання їхньої правосуб'єктності.

2. Держави-учасниці визнають, що особи з інвалідністю мають правоздатність нарівні з іншими в усіх аспектах життя.

3. Держави-учасниці вживають належних заходів для надання особам з інвалідністю доступу до підтримки, якої вони можуть потребувати під час реалізації своєї правоздатності.

Таким чином, із подальший розвиток дистанційної форми вищої освіти для осіб з інвалідністю надає можливість фізично легше реалізовувати власне право на вищу освіту, у тому числі правову, передбачене чинним законодавством України. Ним могла б скористатися більша кількість осіб. З урахуванням зазначених норм міжнародного права про права інвалідів подальше запровадження дистанційної форми навчання у сфері вищої правової освіти України цілком узгоджується з тенденціями розвитку правової освіти в Україні в контексті європейської інтеграції.

Література:

1. «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2024 року» Законопроект реєстрація за № 10092 від 27.09.2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2001829> (дата звернення 17.10.2023) (дата звернення 17.10.2023)

2. Про вищу освіту Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 17.10.2023)

3. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2024 року» URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2001831> (дата звернення 17.10.2023)

4. Про права осіб з інвалідністю Конвенція ООН від 13.12.2006р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення 17.10.2023)